Werktitel voorstel: Preventie in de praktijk
Naam verantwoordelijke uitwerking: Cyril Tholen en Ellen Perik

I. Het voorstel

We willen bereiken dat huidige en toekomstige bewoners in Zoetermeer zich thuis voelen in de stad en in hun wijk, buurt. Bewoners hebben te vaak te maken met schulden en armoede, wonen niet in een passende woning en ervaren de leefomgeving als onveilig. Dat gaan we op verschillende manieren aanpakken. Door het herstellen van bestaanszekerheid, gezond leven makkelijker te maken en kansengelijkheid te vergroten dragen we bij aan preventie. Daarmee voorkomen we onnodige problemen en oplopende kosten voor ondersteuning. De menselijke maat is daarbij een cruciale voorwaarde.

De basis ligt in een stevige samenwerking met de Vereniging gezondheidsregio Zoetermeer, in de volksmond Zoetermeer 2025. Vanaf 2022 zal er vanuit dit samenwerkingsverband extra aandacht worden besteed aan de chronische zorg en preventie. De acute zorg wordt door ontwikkelt, maar volgend jaar zal meer focus komen te liggen op preventie en het voorkomen, verplaatsen en vervangen van chronische zorg.

Het voorstel is innovatief omdat het uitgaat van een stevige samenhangende aanpak die over de grenzen van de verschillende domeinen heen gaat. In dit voorstel beschrijven we hoe dit project gaat bijdragen aan de **zoektocht naar de 'integrale benadering'** in het sociaal domein.

De reparaties die we afgelopen jaar hebben uitgevoerd als gevolg van 'systeemfouten' (Toeslagenaffaire) en Corona (herstelpakket) laten de grote betekenis van integraliteit en maatwerk zien. De praktijk van het sociaal domein is daar niet optimaal op ingericht. Financieringsstromen zijn veelal verkokerd. Aanbod staat nog te vaak centraal, in plaats van de vraag en behoefte van inwoners.

Het is aan de professional om in de praktijk te laveren naar het juiste middel tussen standaarden en maatwerk. Dat vraagt **meer 'frontlijnsturing'** en minder traditionele 'beleidssturing'. Dat betekent concreet dat naast het gebruik van (big)data om naar problemen te kijken en oplossingen te monitoren, het belangrijk is om de 'praktische wijsheid' in de alledaagse praktijk te gebruiken. De kennis 'achter de voordeur', wijsheid die specifiek is, verschillend per situatie. De aanpak die daarbij past is de **methode van actie-leren**. Leren van wijze praktijken met inwoners en partners waarin we stap voor stap op zoek zijn 'wat werkt' en doen 'wat nodig is'[1]. Niet op papier maar in de praktijk wordt al doende geleerd. Zo blijft de flexibiliteit behouden om te reageren op wijzigende omstandigheden.

Om een goede start te maken kiezen we ervoor om deze benadering **in één wijk** te starten. Sinds 2015 is een deel van de verzorgingsstaat verhuisd naar de gemeenten. Die staan dichter bij de hulpbehoevende inwoners. Die weten beter aan welke zorg mensen behoeften hebben. Maar hoe pakt dit uit in de praktijk? In dit project nemen we de **'belofte van nabijheid'** (professionals dichter bij de inwoners, nabije hulp en zorg etc.) als uitgangspunt.

[1] Albers, S. en A.J. Kruiter (2020), *Doen wat goed is; Pleidooi voor praktische wijsheid in het sociale domein*.

We kiezen ervoor deze aanpak in de wijk Meerzicht toe te passen. Big data onderzoek toont aan dat sociale innovatie in Meerzicht legitiem en noodzakelijk is. En in de praktijk zien we dat leerachterstanden bij peuters oplopen en zijn er ernstige zorgen over de leefwereld van de kinderen in de buurt. Er vinden meer dan regelmatig ruzies plaats tussen ouders en ze zijn vaak niet in beeld bij zorgverleners. Het aantal gezinnen dat leeft in armoede en met ernstige schulden heeft te maken is significant en voor Zoetermeer erg hoog. De wijkgerichte aanpak draagt bij aan de aansluiting bij de stad en voorkomt dat het gebied niet verder afglijdt. Met deze aanpak op maat van de wijk sturen we maximaal op impact. Tegelijkertijd leveren de effecten en inzichten van deze (baten)strategie, voordelen op die weer bruikbaar zijn in andere wijken van de stad.

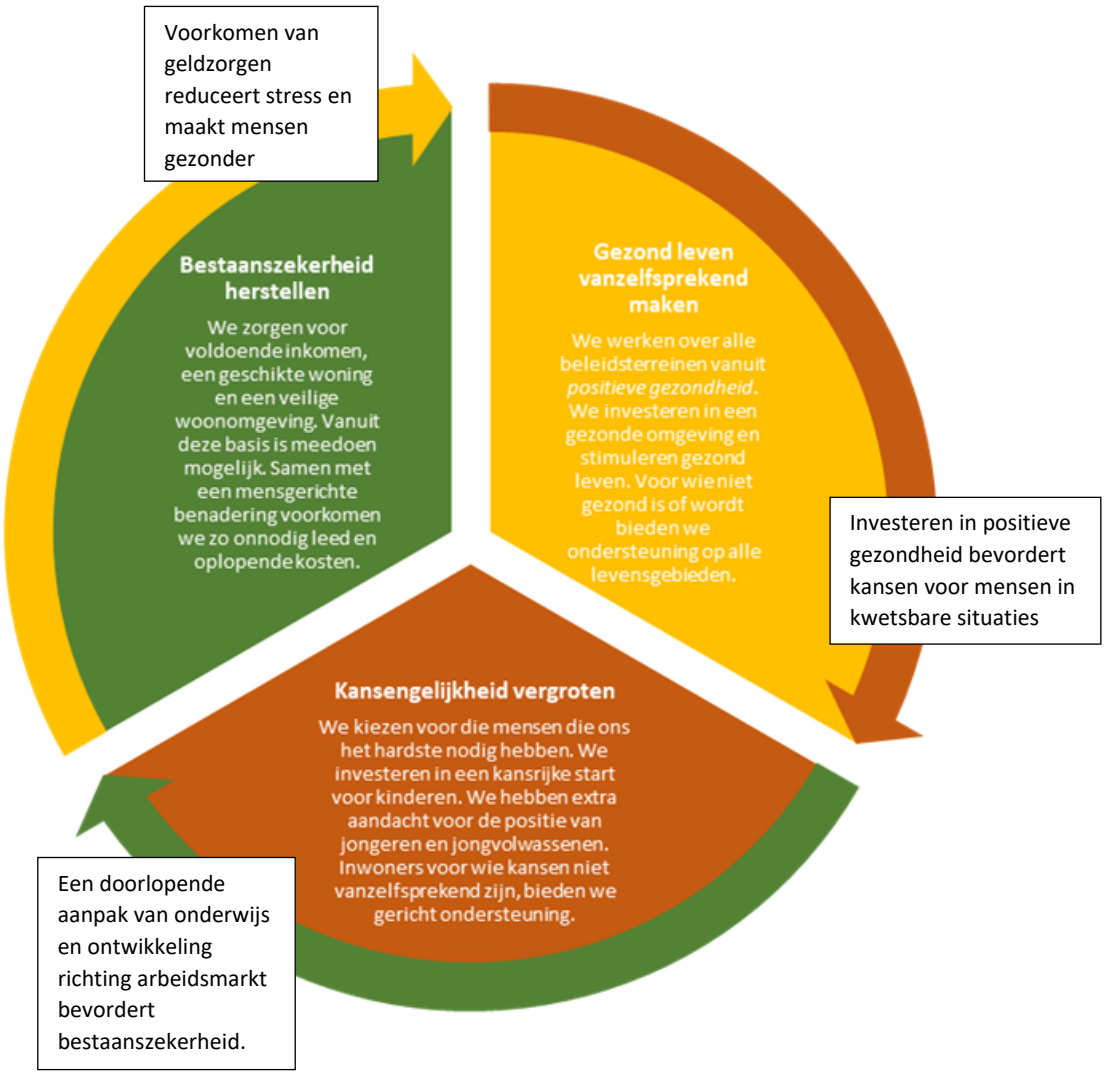
II. Implementatie

Dit voorstel is gericht op preventie en vroegsignalering, met als doel een vitale wijk waar wijkbewoners tegen lagere kosten, liefst schuldenzorg vrij een positieve gezondheid ervaren.

We beschrijven hierna drie bouwstenen die in onderlinge samenhang bijdragen aan doelen in dit project. Vervolgens benoemen we de inzet van de interventies per bouwsteen die bijdragen aan de gewenste integrale inzet en integrale afwegingen die in dit project in Meerzicht cruciaal zijn. Daarbij verwijzen we per interventie (in de blauwe kaders) naar evidence based praktijken die de aanpak onderbouwen.

1. Drie bouwstenen

We investeren binnen dit project in het herstellen van de bestaanszekerheid, gezond leven gemakkelijker maken en de kansengelijkheid vergroten. Zie voor een verdieping: de-winst-van-het-sociaal-domein-def.pdf (sociaalweb.nl) Door deze drie 'bouwstenen' (of opgaven) in samenhang in te zetten bereiken we maximaal effect. Deze maatschappelijke opgaven zijn niet los van elkaar op te pakken. Hierin gaat een hefboomwerking schuil: preventief investeren in het sociaal domein levert maatschappelijke besparingen op. Hiervoor sluiten we coalities met onze partners, waaronder die van Zoetermeer 2025.

2. Interventies

1. Bouwsteen 'Bestaanszekerheid herstellen'

a) Inzet Doorbraak Methode en outreachend interventieteam
In Meerzicht wonen meerdere gezinnen met (gestapelde) problemen. Landelijk onderzoek toont aan dat we substantieel deel van de publieke financiën in het sociaal domein en de sociale zekerheid spenderen aan een klein deel van de huishoudens in Nederland. De organisatie van al die hulp is gecompliceerd. Samenwerken is moeilijk. Onbedoelde effecten liggen op de loer en die resulteren in hoge kosten.

Voor dit project wordt een team van professionals gevormd die wijkgericht op allerlei levensterreinen (schulden, wonen, werk, zorg, veiligheid etc) los van 'verkokerde' werkwijzen problemen aanpakken. Ze werken 'streetwise' aan maatwerk oplossingen waarbij de behoefte van de bewoner of oplossingen voor een gezin centraal staan. Door het slim laveren tussen regelruimte en nieuwe maatwerkoplossingen werken de professionals met een focus op kosten bewustzijn. Liefst zoveel mogelijk vanuit één budget gefinancierd èn georganiseerd. Over de bestaande schotten heen.

Doorbraakmethode (www.doorbraakmethode.nl)
We zetten daarbij de erkende Doorbraak Methode in. Dit is een gestructureerde methodiek voor maatwerkplannen. Deze methode boekt landelijk resultaten in de ervaren verbetering van de kwaliteit van leven door deelnemers, voorkomt onnodige jeugdbescherming, huisuitzettingen en Wmo-zorg. Met de Doorbraakmethode kunnen professionals legitieme maatwerkplannen maken die huishoudens zelf begrijpen en willen. Herstel van bestaanszekerheid staat voorop als ook het vermijden van bureaucratie. Professionals zullen worden getraind in deze methodiek.

Belangrijke uitgangspunten voor het interventieteam:
- Werken vanuit de bedoeling van de leefwereld naar het systeem. En niet andersom.
- Eén professional heeft een regisserende/coördinerende rol rond een gezin.
- Naarmate de hulpvraag complexer wordt, wordt de kans groter dat het om een uitzonderlijk geval gaat. Ongelijke gevallen verdienen in dat geval een ongelijke aanpak.
- Samenwerking in de wijk gaat ook over het zoveel mogelijk integraal inzetten van beschikbare budgetten.

b) Wijkgericht en wijkgebonden
Veel kwetsbare bewoners zijn moeilijk bereikbaar. Juist degenen die kampen met taalproblemen of problemen op het gebied van armoede en schulden. Het team maakt contact 'achter de voordeur' en we maken ook gebruik van ontmoetingsplaatsen waar organisaties laagdrempelig (kwetsbare) bewoners kunnen bereiken. Daarmee is er ook een groter bereik van/naar de organisaties die informele en formele ondersteuning bieden aan huishoudens.

We ontwikkelen een wijkaanpak, waarbij met bewoners en alle betrokken partners voorbij de grenzen van beleidskokers oplossingen worden onderzocht, ontwikkeld en toegepast. Mèt de bewoners ín de praktijk (= **participatief-actieonderzoek**). Dat doen we samen met kennisinstellingen, studenten, docenten en onderzoekers. Deze oplossingen komen tegemoet aan de specifieke vragen in de wijk en dragen bij aan de vitaliteit en veerkracht van de bewoners en de wijk. Daarmee dient de aanpak bij te dragen aan de kwaliteitsverbetering van de wijk.

Gebiedsgerichte aanpak (www.proeftuinruwaard.nl)
We baseren ons op de proven practice van Proeftuin De Ruwaard In de gemeente Oss waarin diverse organisaties samenwerken op het gebied van wonen, welzijn en zorg. Gemeente en aanbieders werken samen om de leefbaarheid en gezondheid in de wijk (Ruwaard) te versterken tegen lagere kosten. Een gebiedsgerichte integrale samenwerking, de bekostiging van wonen, welzijn en zorg èn actieve betrokkenheid van bewoners -vanuit hun eigen verantwoordelijkheid- worden als hefboom gezien om samen een vitale wijk te bouwen.

In de wijk wordt aanvullend vroegtijdig opvoedondersteuning aan ouders aangeboden en we werken samen met alle partners die een meerwaarde hebben. Wijkgericht (vanuit de stad of regio) en wijkgebonden. We optimaliseren daarbij de samenwerking om interventies zo kort mogelijk te laten duren. Concrete voorbeelden van uitwerking in de wijk:

- Activering en toeleiding naar werk, waarbij bewoners via activiteiten in de wijk in contact worden gebracht (scholen, huishoudelijke zorg, schoonmaak).
- Vergroten van kansen voor nieuwkomers met werkgevers, onderwijs en wijkzorgorganisatie en inwoners.
- Intensiveren preventie huishoudelijke hulp. Bijvoorbeeld door inzet van ergotherapeuten, SMART technische innovaties of algemene schoonmaakvoorzieningen.
- Een voedseltuin met waarde voor diverse aspecten van positieve gezondheid en sociale cohesie (ontmoeten, beweging, gezonde voeding, sociale activering etc).

2. Bouwsteen 'Gezond leven makkelijker maken'

a) Preventiecoalitie
De gemeente Zoetermeer heeft samen met o.a. Menzis, CZ, Stichting Eerstelijnszorg Zoetermeer en de GGD Haaglanden een preventieakkoord gesloten. Dit is een belangrijk samenwerkingsverband voor dit project. Deze preventiecoalitie zal starten met het creëren van inzicht van de lopende initiatieven in de wijk. Vervolgens gaat men met inwoners in gesprek over wat werkt en waarom. Op deze manier kan gericht toegewerkt worden naar interventies die versterkt moeten worden.

b) *Positieve gezondheid*
We werken in dit project de inzichten van 'positieve gezondheid'. Dit is een brede integrale kijk op gezondheid. We maken in de wijk gezond leven meer vanzelfsprekend. Er wordt een palet aan mogelijkheden gecreëerd zodat inwoners met een ondersteuningsvraag zelf de regie kunnen houden in hun leven. Hierdoor neemt naar verwachting het beroep op maatwerkvoorzieningen Wmo af. In een preventieplan wordt onderbouwd welke interventies en initiatieven bijdragen aan de vitaliteit van de bewoners.

Positieve gezondheid (www.loketgezondleven.nl/gezondheidsthema/positieve-gezondheid)
Dit is een benadering binnen de gezondheidszorg die niet de ziekte, maar een betekenisvol leven van mensen centraal stelt. De nadruk ligt op de veerkracht, eigen regie en het aanpassingsvermogen van de mens. Het gaat niet om wat iemand niet meer kan, maar juist om wat iemand wel kan, belangrijk vindt en eventueel wil veranderen. Bovendien gaat het niet alleen om de lichamelijke kanten van gezondheid, maar ook om het vermogen je aan te passen, welbevinden, eigen regie, veerkracht, participatie en zingeving.

c) Vroegsignalering door huisbezoeken
Huisbezoeken worden in het kader van verduurzaming breder ingezet. Hiermee worden in een vroegtijdig stadium eventuele problemen achter de voordeur gesignaleerd. Goede voorbeelden zijn de aanpak van schuldenstress en energiearmoede. Dit is een echte koppelkans om fysieke en sociale

vraagstukken daadwerkelijk met elkaar te verbinden. Het wijkgericht interventieteam zal hier een belangrijke rol in vervullen.

3. Bouwsteen 'Kansengelijkheid vergroten'

a) Kansrijke start
De eerste duizend dagen van kinderen zijn cruciaal voor de ontwikkeling, gezondheid en welzijn gedurende het hele leven. Gelijktijdig gaan wij extra investeren in het verhogen van het bereik van met name jonge kinderen (peuters) met achterstanden. Nu maken zij nog te weinig gebruik van het bestaande aanbod. Dit gaan wij doen door onder andere de inzet van een Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) consulent. Het is ook belangrijk om de ouders te betrekken bij de aanpak en indien gewenst hen een taaltraject aan te bieden via de volwasseneneducatie.

b) Prettig en veilig opgroeien
Het bevorderen van gelijke kansen in het onderwijs is een belangrijk speerpunt in Meerzicht. Dit kan onder andere door naschoolse activiteiten aan te bieden, of door hulp bij scholing via gezinsondersteuning, alternatieve dagbesteding en vooral via het jongerenwerk. Dit zorgt niet alleen voor betere kansen voor kinderen en jongeren, maar vermindert ook overlast in de wijk die wordt veroorzaakt door kinderen en jongeren. We maken gebruik van het Factorenmodel (zie kader) waarmee vormen van ondersteuning worden gekozen die bijdragen aan de gezonde ontwikkeling van jeugdigen. Het is een wijkgerichte vertaling van de impact gedreven inzet voor jeugd en gezinnen.

Het factorenmodel
Dit is een wetenschappelijk model dat laat zien welke factoren bijdragen aan het kansrijk, veilig en gezond leven van kinderen, jongeren, volwassenen en ouderen en hoe ze daarop van invloed zijn. Op basis van dit model kan in beeld worden gebracht wat de meest belangrijke factoren zijn voor het kansrijk, veilig en gezond leven.
www.aeno.nl/uploads/Factsheet-Factorenmodel.pdf

c) Aanpak onderwijsachterstand
Een andere inzet voor het realiseren van gelijke kansen is het vroegtijdig opsporen en bestrijden van onderwijsachterstanden. In 2022 zal het activiteitenaanbod voor het tegengaan van onderwijsachterstanden in Meerzicht verder worden uitgebreid. Zo gaat een vierde school in Meerzicht extra ondersteuning aanbieden aan kinderen met onderwijsachterstanden.

d) schoolmaatschappelijk werk en schoolmakelaar
We zetten extra in op schoolmaatschappelijk, gerichte op (groep)activiteiten en de begeleiding van meer kinderen dan nu mogelijk is. Ook zal gewerkt worden met een schoolmakelaar. De ouders kunnen terecht bij de schoolmakelaar met diverse praktische, opvoed- en zorgvragen. De schoolmakelaar zal hen doorverwijzen en begeleiden.

III. Innovatie & vernieuwing

In de aanpak draait het om het laten aansluiten van de interventies en financieringsstromen voor zorg, ondersteuning en begeleiding op de behoeften van de wijkbewoners. We willen zoveel mogelijk werken met één (wijk)budget voor zorg, welzijn en participatie en samenhangende budgetten. Door ontschot te financieren én organiseren willen we in lijn met de evidence based praktijken van de Doorbraakmethode, het Factorenmodelen de andere genoemde voorbeelden de leefbaarheid en vitaliteit vergroten.

Voor een gezamenlijke aanpak van opgaven rond bestaanszekerheid, gezondheid en kansengelijkheid zetten we in op het mechanisme van shared savings. Partijen profiteren samen van doelmatige samenwerking. Hiervoor maken we een projectplan 'wijkgericht investeren en organiseren' voor 4 jaar. Een maatschappelijke kosten-baten analyse maakt hier onderdeel van uit omdat op die wijze maatschappelijke en financiële effecten goed te meten zijn. Zo ontstaat er zichtbaar samenhang tussen de complexe vraagstukken, effectieve aanpakken en financiering. Het resultaat van de eerste stap van deze wijkgerichte aanpak is naast het opbouwen van de organisatie, starten met een outreachend interventieteam en preventieplan.
De huidige inzet loopt door en wordt daar waar het positief bijdraagt aan de wijk ingevlochten in de samenhangende aanpak. En we nemen wat we geleerd hebben op andere plekken in de stad (bijvoorbeeld Enjoy Life in Oosterheem, Bus 63 in Buytenwegh, Jong Senioren in De Leyens).

IV. Impact

Deze aanpak is complex en ook voor andere gemeenten relevant. Zoetermeer kan daardoor landelijk impact hebben als het slaagt in het vinden van andere werkmethodieken en producten. Dat is de ambitie die we nastreven. En dit niet als doel op zich, maar om zo bij te dragen aan de vitaliteit en veerkracht van onze bewoners en de buurten en wijken waar zij wonen. Daarmee draagt het ontwikkelen van een integrale preventieaanpak bij aan het realiseren van de ambities omschreven in Zoetermeer 2040.

Dit zal in merkbare verschillen (de ervaren kwaliteit) en meetbare cijfers (kosten/baten en 'harde cijfers' over bijvoorbeeld zorgbehoefte of opbrengsten in het sociaal domein) aantoonbaar worden gemaakt in analyses en kwalitatieve rapportages.

Voor Zoetermeer in 2040 moet dit een sociaal economisch sterkere stad opleveren. De meest kwetsbare bewoners zijn weerbaarder, de kansengelijkheid vergroot.

V. Financiën

Om deze aanpak op te starten en uit te werken vraagt vele inspanningen zowel intern als met de partners in het veld. Waardoor er zeker in de eerste jaren extra incidentele middelen noodzakelijk zijn om dit op te bouwen en te implementeren.

Voor 2022 vragen we het volgende aan:

Procesmanager	€ 110.000
Ondersteuning	€ 30.000
Opstartkosten	€ 40.000
Bestaanszekerheid herstellen	€ 150.000
Gezond leven	€ 150.000
Kansengelijkheid	€ 150.000
Totaal	€ 630.000

VI. In hoeverre draagt het voorstel bij aan de 4 mechanismen van Zoetermeer 2040:

Dit voorstel draagt bij aan enkele mechanismen van Zoetermeer 2040

Zoetermeer mijn thuis; het is van cruciaal belang dat bewoners voldoende inkomen hebben, terwijl nu veel bewoners in Meerzicht te maken hebben met armoede en schulden. Deze bewonerszijn nu niet in staat om zich ook nog te bekommeren om hun wijk en hun omgeving. We willen bewerkstelligen dat bewoners activiteiten weer zelf kunnen dragen en zelf het initiatief nemen.

Palet van wijken en buurten; De sociale binding in Meerzicht is in de loop der jaren afgenomen. Mede door verschillen in cultuur, taal en etniciteit. Maar ook door de sociaal economische situatie waarin veel bewoners zich bevinden. Vroegsignalering en preventie zijn voorwaardelijk om invulling te geven aan gezonde en veerkrachtige buurten die in staat zijn om hun eigen verhaal te vertellen.

Doorlopende ontplooiingskansen; We investeren in een kansrijke start voor kinderen en zetten extra schoolmaatschappelijk werk in.

VII. In hoeverre past het voorstel binnen de 3 pijlers van de VNG propositie 'De winst van het Sociaal Domein'

Zoals hierboven omschreven is deze aanpak gebouwd op de uitgangspunten van de VNG propositie. In het voorstel is voor de drie elementen van de propositie de aanpak uitgewerkt.